

Як дізнатися, хто фінансує політичну партію

У цьому розділі ви дізнаєтеся, як аналізувати фінансові звіти політичних партій: виявляти випадки їх непрозорого фінансування, невідповідності між задекларованими та реальними витратами, простежувати зв'язки з певними олігархами чи бізнес-групами, інтереси яких вони можуть лобювати. Це допоможе вам оцінити доброчесність певної політсили та визначитися, чи варто підтримувати її на виборах.

Єдиний державний
веб-портал
відкритих даних

Міністерство
цифрової трансформації
України

EURASIA
FOUNDATION

1 / Відкриті дані	03
2 / Що можна знайти за допомогою цих даних	05
3 / Як аналізувати фінансові звіти політичних партій	08
4 / Сервіси на основі відкритих даних	14

Від 2016 року всі українські політичні партії [повинні](#) подавати публічні фінансові звіти. Ці документи дещо нагадують декларації чиновників – у них можна знайти інформацію про всі місцеві організації партії, яким майном володіє чи користується політсила, хто перераховує їй гроші, та на що вона потім їх витрачає. Фінансові звіти подають наприкінці кожного кварталу, та як зведений – наприкінці року. Розпорядником даних є Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК).

- [Звіти політичних партій про майно, доходи, витрати та зобов'язання фінансового характеру](#)

Єдиний державний реєстр юридичних осіб допоможе вам дізнатися більше про компанії, які перераховували гроші політичній партії, або яким вона сама платила за певні товари чи послуги. У ньому ви знайдете імена засновників цих фірм, їхні адреси, контактні дані, дату реєстрації та види економічної діяльності. Розпорядником цих даних є Міністерство юстиції України.

- [Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань](#)

Якщо компанія або підприємець уклали контракти з державою на загальну суму, що перевищує встановлений законом поріг (для юридичних осіб це – 100 прожиткових мінімумів, для ФОП – 50), то їм протягом трьох років заборонено фінансувати політичні партії. Перевірити, чи ставав внескодавець переможцем державних закупівель, вам допоможуть дані системи [«Prozorro»](#). Вони є відкритими й доступні для використання через API. Адміністратором системи є державне підприємство «Прозорро», підпорядковане Міністерству економіки України.

- [Відкритий API системи публічних закупівель «Prozorro»](#)

Також для перевірки донорів політичних партій часто використовують дані суду. Зі списків справ, призначених до розгляду, та текстів судових рішень часом можна дізнатися про зв'язки людини або компанії з певними політиками, олігархами чи бізнес-групами. Або ж знайти інформацію, яка вказує, що внескодавець не мав достатньо грошей для того, щоб перерахувати їх політсилі. Розпорядником цих даних є Державна судова адміністрація.

- [Список справ, призначених до розгляду](#)
- [Єдиний державний реєстр судових рішень за 2022 рік](#)
- [Єдиний державний реєстр судових рішень за 2021 рік](#)
- [Єдиний державний реєстр судових рішень за 2020 рік](#)
- [Єдиний державний реєстр судових рішень за 2019 рік](#)
- [Єдиний державний реєстр судових рішень за 2018 рік](#)
- [Єдиний державний реєстр судових рішень за 2017 рік](#)
- [Єдиний державний реєстр судових рішень за 2016 рік](#)

Зверніть увагу! Реєстр судових рішень публікується окремими наборами за кожним із років. Вище наведені посилання на дані – лише за останні шість років. Решту відомостей до 2006 року ви можете знайти на сторінці [Державної судової адміністрації](#) на порталі відкритих даних.

Виявити порушення обмежень щодо фінансування партій.

Статтею 15 [Закону «Про політичні партії в Україні»](#) встановлено низку заборон: політсили не можуть отримувати внески від органів державної влади, державних і комунальних підприємств, компаній більшості державних посадовців, іноземних фірм і громадян, переможців державних закупівель тощо. Також загальна сума внесків від однієї людини чи компанії не має перевищувати встановлений ліміт. Тому, якщо ви знайдете порушення цих обмежень – вам слід повідомити про це до НАЗК.

Політичну партію фінансує певний олігарх чи бізнес-група.

Це кидає тінь на її репутацію і змушує запідозрити, що вона лобіює інтереси своїх спонсорів. Наприклад, у 2019 році журналісти «Bihus.Info» [встановили](#), що під час президентських виборів найбільшими внескодавцями певної партії стали колишні менеджери однієї з великих бізнес-груп. До цього аналітики руху «ЧЕСНО» неодноразово помічали, що члени політсили систематично відстоюють питання, вигідні окремим представникам великого бізнесу.

Політсилу нібито фінансують фіктивні компанії чи громадяни, які насправді не мають на це коштів.

Попри те, що фінансування певних політичних сил часто приписують тим чи іншим олігархам, виявити конкретні докази зазвичай не вдається. Щоб приховати це, партія отримує гроші готівкою, а потім її перераховують на банківський рахунок політсили від імені інших людей чи юридичних осіб (приклад того, як функціонує ця схема, можна знайти в [розслідуванні](#) «Bihus.Info»). Тому у звітах партій часто можна побачити, що їх нібито спонсорують бабусі-пенсіонерки, продавчині супермаркетів чи навіть безробітні.

У звіті відображені не всі витрати політичної партії.

Часто це можна виявити, якщо підрахувати приблизну вартість поліграфії, реклами на сітілайтах, у ЗМІ та соцмережах і порівняти її з офіційними витратами у звіті. Якщо вони взагалі відсутні – отже, політична агітація фінансована з інших джерел, що може бути заборонено законом.

Із рахунків політичної партії, ймовірно, виводять кошти.

07

Ця проблема притаманна політсилам, які отримали фінансування з державного бюджету (для цього на останніх виборах потрібно було набрати не менше 5% голосів). Часом, аналізуючи їхні витрати, можна помітити, що вони перераховують гроші компаніям, пов'язаним із членами партії, чи у великих обсягах закупають товари або послуги, надання яких важко перевірити (наприклад, канцелярські вироби чи консультаційні послуги). Це може пояснюватися як прагненням партійців набути особистої вигоди, так і небажанням перераховувати невикористані кошти до бюджету. Адже за законом кошти можна використати лише протягом року від дати надходження. Якщо вони будуть невикористані чи витрачені не повністю – залишок потрібно перерахувати назад до бюджету. Також це може бути підставою для припинення державного фінансування.

3 / Як аналізувати фінансові звіти політичних партій

08

Знайдіть і завантажте звіт у форматі XLS із сайту НАЗК.

Для цього у розділі [«Звіти політичних партій»](#) виберіть необхідний рік, період, знайдіть потрібну партію у списку та клікніть на заголовок «Звіт політичної партії про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру (xls)». Цікаві факти зазвичай трапляються у звітах за період, на який припали передвиборчі перегони та самі вибори. Якщо ж ви хочете проаналізувати дані за весь час – завантажуйте річні звіти, адже вони містять зведену інформацію за чотири квартали певного року.

Зверніть увагу! Звіти у форматі XLS часто доволі низької якості – погано структуровані, містять пропуски, надто великі відступи та порожні комірки, через що їх важко читати. Тому радимо також паралельно відкривати звіти у форматі PDF і за потреби звірятися з ними.

Проаналізуйте інформацію про майно, яким володіє чи користується політична партія.

Для цього відкрийте завантажений звіт у програмі Excel і знайдіть у одній із вкладок «Зведену таблицю звіту політичної партії про майно, доходи, витрати та зобов'язання фінансового характеру». У ній ви побачите інформацію про всю нерухомість, автівки, цінні речі та нематеріальні активи, якими партія володіє, орендує чи користується безоплатно. На жаль, у звітах не позначено, яке майно є орендованим, а яке в безоплатному користуванні, тому, щоб зрозуміти це, доведеться зазирнути у вкладку з платежами та поглянути, чи отримувала компанія-власник гроші за оренду.

Дізнайтеся власників цих компаній за допомогою [безплатного пошуку](#) в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб. Якщо партія користується майном фірм, які належать олігархам, чи орендує його за ціною, явно нижче ринкової – це може свідчити про недоброчесність партії.

Проаналізуйте інформацію про внескодавців і зверніть увагу на ризик-фактори.

Для цього знайдіть вкладку з таблицею «Відомості про внески грошовими коштами на рахунки політичної партії». Як уже говорили вище, дані звітів політичних партій у форматі XLS неможливо відразу розсортувати за допомогою комп'ютера. Радимо скопіювати інформацію про внескодавців у окрему таблицю Excel, вручну почистити від порожніх та об'єднаних комірок, а потім спробувати по чергово посортувати за різними параметрами – датами надходження платежів, номерами розрахункових документів, ПІБ людей чи назвами компаній, сумами внесків. Для цього слід перейти у розділ «Дані», обрати пункт «Сортувати» і задати необхідні параметри.

Сортування допоможе вам легко виявити такі ризик-фактори:

- Тривалий час гроші на рахунок партії майже не надходили, а напередодні виборчої кампанії вона різко почала отримувати великі суми коштів.
- Багато платежів прийшло в один день. Радимо звертати увагу не лише на кількість внесків, а й на те, що це був за день – доволі сумнівно, щоб велика кількість людей різко пішла в банк надсилати гроші політичній партії на Новий рік, Різдво чи інше свято.
- Послідовні номери розрахункових документів – доволі сумнівно, щоб у банку одночасно стояв великий натовп охочих підтримати політичну партію. У таких випадках існує значний ризик, що партійці отримали ці кошти готівкою з невідомих джерел і переказали на рахунок від імені інших осіб.
- Багато платежів з одного населеного пункту. Особливо якщо виявиться, що партію підтримують лише там, де у неї є місцеві осередки (їх список можна побачити у вкладці «Загальна інформація»). Це може свідчити про те, що гроші від імені інших людей перераховували самі члени або працівники партії.
- Велика кількість спонсорів надіслали однакові чи «ризикові» суми коштів. У звітах за різні роки є платежі на суму 149 тисяч і 399 тисяч гривень – під ліміт державного фінансового моніторингу, який до квітня 2020 року становив 150 тисяч, а зараз – 400 тисяч гривень. Також варто звернути увагу на людей та компанії, які підтримали партію на максимально дозволєну законом суму (для фізичних осіб – це 400 мінімальних заробітних плат, встановлених на початок року, для юридичних – 800).

Детально дослідіть людей-внескодавців.

11

Джерелами, які допоможуть знайти більше інформації про особу та приблизно оцінити її майновий стан, є [реєстр судових рішень](#) і розділ «Стан розгляду справ» на порталі [Судової влади України](#). Із текстів судових рішень часом можна дізнатися про зв'язки людини з певним політичним діячем, олігархом чи бізнес-групою. Або ж навпаки – виявити, що спонсор насправді є безробітним і неодноразово судимим за дрібні крадіжки, тому, швидше за все, хтось просто перерахував кошти від його імені.

Перевірте за допомогою Єдиного державного реєстру юридичних осіб, чи має ця людина статус фізичної особи-підприємця. Якщо так – пошукайте інформацію у системі [«Prozorro»](#), чи уклала вона контракти з державою на загальну суму, що перевищує 50 прожиткових мінімумів для працездатних осіб. Таким підприємцям заборонено фінансувати політичні партії під час строку дії договору та протягом року після його закінчення. Якщо вам вдалося виявити таке порушення – повідомте про це НАЗК.

Детально дослідіть компанії-внескодавців.

Як і у випадку з людьми, насамперед порахуйте, чи ніяка з компаній-внескодавців не перевищила дозволеного ліміту: для юридичних осіб це – 800 мінімальних заробітних плат, встановлених на початок року.

Наступним кроком дослідіть інформацію про цю компанію в [Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань](#). Це допоможе вам перевірити, чи не заборонено їй фінансувати політичну партію. До таких юридичних осіб належать:

- Органи державної влади та місцевого самоврядування, державні та комунальні підприємства.
- Компанії, не менше 10% яких належать державі.

- Компанії, бенефіціарами яких є більшість чиновників і державних посадовців (за винятком народних депутатів, депутатів місцевих рад, міських і сільських голів, керівника Офісу Президента та його заступників, Секретаря РНБО, пресекретаря і радників Президента. Детальніше про це читайте у статті 15 Закону [«Про політичні партії в Україні»](#) та Законі [«Про запобігання корупції»](#)).
- Іноземні компанії чи юридичні особи, не менше 10% яких належать нерезидентам України.
- Релігійні організації та інші політичні партії.

Зверніть увагу, кому належать компанії-внескодавці. Якщо олігархам – це може бути ризик-фактором, що політична партія лобіює їхні інтереси. Але випадки, коли великі бізнес-групи фінансують політсили напряду, трапляються вкрай рідко. Зазвичай фірми-спонсори оформлюють на пов'язаних із ними людей чи фіктивних власників. Тому радимо перевірити їх за подібним алгоритмом, як і спонсорів-фізосіб – пошукайте про них інформацію в інтернеті та за допомогою реєстрів судових рішень. Не забудьте дослідити за допомогою даних суду і самі компанії. Наприклад, саме таким способом журналістам програми «Наші гроші з Денисом Бігусом» вдалося [виявити](#), що одна з партій отримувала гроші від фірм, пов'язаних із тодішнім головою Херсонської облради.

Якщо політичну партію профінансували кілька компаній, які належать одній і тій самій фізичній чи юридичній особі, їхні внески слід рахувати разом. Тобто загальна сума не має перевищувати встановлений законом ліміт у 800 мінімальних заробітних плат.

Також у ЄДР слід звернути увагу на дату реєстрації компанії. Якщо вона нещодавно зареєстрована, то це привід насторожитися, адже новостворена фірма навряд чи встигла би заробити значну суму коштів. Тому існує висока ймовірність, що її спеціально зареєстрували для того, щоб зробити внесок на користь політичної партії.

Ще одним ризик-фактором є фінансування партії громадськими та благодійними організаціями, адже вони самі є неприбутковими і функціонують на внески фізичних і юридичних осіб. Фактично їх використовують як посередників у фінансуванні політсил, щоб не «світити» імена реальних спонсорів.

Також перевірте за допомогою системи [«Prozorro»](#), чи уклала компанія контракти з державою і чи не перевищує їх загальна сума 100 прожиткових мінімумів для працездатних осіб, встановлених на початок року. В такому випадку цій юридичній особі під час строку дії договору та ще протягом року після його закінчення заборонено фінансувати політичні партії.

Проаналізуйте витрати політичної партії.

Ці дані є у таблиці «Відомості про здійснення платежів з рахунків політичної партії» (зазвичай вкладка з нею називається «Платежі з рахунків 1.1._1.5. У.»). Під час їх аналізу вам потрібно відповісти на два запитання: наскільки ринковими є ціни та кому належать компанії-контрагенти. У першому вам допоможе звичайний пошук в інтернеті, у другому – вже неодноразово згаданий вище Єдиний державний реєстр юридичних осіб. Також, якщо ви уважно моніторили діяльність політичної партії, можете перевірити, чи задекларувала вона витрати на зафіксовані вами публічні заходи, рекламу, поліграфічні вироби й агітаційні матеріали.

Зверніть увагу на такі ризик-фактори:

- У звітності взагалі не відображені певні витрати – отже, вони, швидше за все, фінансовані з інших джерел, що заборонено законодавством.
- Політична партія отримала певні товари чи послуги від компаній, пов'язаних з олігархами, за цінами значно нижче ринкових – це може бути своєрідною платою за те, що політсила просуває чи просуватиме їхні інтереси.
- Партія закуповує щось у компаній, пов'язаних із її членами або працівниками, або ж у підприємств із ознаками фіктивності (часом ще й за завищеними цінами) – це може бути ознакою того, що або з рахунків політсили виводять кошти, або ж її керівництво вирішило таким чином здобути особисту вигоду.

«Золото партій» від громадського руху «ЧЕСНО»

За допомогою цього інструменту можна легко дізнатися, хто фінансує ту чи іншу політичну партію та на що вона витрачає кошти. Інформація представлена у зручному та наочному форматі, але дані доступні не щодо всіх політичних сил, а лише про парламентські та ще деякі найбільш відомі партії.

Щоб проаналізувати звіт партії, у меню вгорі сторінки інструменту перейдіть у розділ «Фінансова звітність». У правому верхньому кутку над картками партій оберіть рік, дані за який вас цікавлять, і далі відкрийте сторінку потрібної політсили. На ній ви побачите карту України, на якій буде позначено, з яких областей на її рахунок надійшло найбільше внесків. Праворуч від неї ви знайдете діаграму, яку частину надходжень становило державне фінансування, пожертви від фізичних і юридичних осіб.

Нижче розміщено діаграму, коли і які суми коштів перераховували. На ній можна відразу ж побачити, в які періоди відбувалися різкі стрибки. Ще нижче ви знайдете список найбільших донорів і найбільших отримувачів коштів від політичної партії, а також таблицю з даними про всіх внескодавців. У пошуковому полі вгорі таблиці можна ввести ПІБ чи назву певного спонсора і відфільтрувати інформацію лише за ним. Щоб побачити подібну аналітику щодо видатків політичної партії, підніміться вгору сторінки та над картою оберіть розділ «Витрати».

Також за допомогою інструменту «Золото партій» ви можете легко перевірити, чи фінансувала/отримувала гроші від політичних сил певна особа або компанія. Для цього знайдіть вгорі сторінки пошукове поле з написом «Яку партію фінансує твій сусід?». Введіть у ньому ПІБ людини або назву потрібної компанії і натисніть на кнопку із зображенням лупи. Після цього система видасть список результатів, які підходять під вказані параметри. Натисніть на потрібний – і вас переспрямує на сторінку, де ви побачите інформацію про те, які суми людина/компанія перерахувала чи отримала, від якої політсили, і трохи нижче – таблицю зі списком усіх транзакцій.

«Clarity Project»

Дані про те, хто фінансує певну політичну силу та кому вона сама платить кошти, можна перевірити в аналітичній системі «Clarity Project». Для цього в меню вгорі сторінки у пункті «Пошук за реєстрами» оберіть варіант «Організації». На наступному кроці введіть у пошуковому полі назву чи код ЄДРПОУ політичної партії, фінансування якої ви хочете дослідити.

Після того, як виконаєте пошук і відкриєте досьє потрібної політсили, у лівому бічному меню перейдіть у розділ «Фінансування політиків». Тут ви побачите інформацію про всі платежі на рахунки та з рахунків партії, дати їх проведення, ПІБ або назви платників і отримувачів, інформацію про призначення та суми транзакцій. За потреби дані можна сортувати за допомогою фільтрів угорі сторінки – обрати платежі за певний рік, у яких партія є платником або отримувачем, сортувати їх за сумами чи датами проведення.

Якщо натиснути на код ЄДРПОУ певної компанії, то вас переспрямує у її досьє із детальною інформацією про неї. Якщо ж клікнути на ПІБ людини – то система також здійснить пошук відомостей про неї за різними джерелами відкритих даних: з якими компаніями вона пов'язана, чи брала участь у державних закупівлях, чи фігурує у деклараціях державних посадовців, чи була стороною у судових справах тощо.

Зверніть увагу! Дані про фінансування політичних сил «Clarity Project» отримує від сервісу «Золото партій» громадського руху «ЧЕСНО», тому тут також доступні відомості не щодо всіх політсил.

У системі «YouControl» у досьє компаній відсутня інформація про фінансування політичних сил, але ви можете перевірити, чи фінансувала партії певна людина. Цей сервіс доступний лише у платних версіях. Але якщо ви журналіст або громадський активіст, то можете [отримати](#) повний доступ до системи безоплатно.

Після авторизації у системі у лівому бічному меню оберіть розділ «YouControl People» та натисніть «Перевірка». На наступному кроці вам необхідно буде ввести у пошуковому полі ПІБ потрібної людини і натиснути кнопку «Перевірити особу». Після цього сервіс виконає пошук інформації про неї у понад 20 відкритих реєстрах. Відомості про те, чи робила вона внески на користь політичних сил або чи сама отримувала від них кошти, міститимуться у розділі «Фінансування партій (дані НАЗК)». Щоб розгорнути детальну інформацію із сумою, призначенням платежу та даними про банк, слід натиснути на стрілочку праворуч від запису.